

SLOVENSKI * TISK *

4

1 · 9 · 3 · 1

IZDAJA · ZVEZA
FAKTORJEV ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI

REVIJA „SLOVENSKI TISK“ IZHAJA V NEDOLOČENIH ROKIH

IZDAJATELJ ZA „ZVEZO FAKTORJEV V SLOVENIJI“ FRANCÉ ŠTRUKELJ, LJUBLJANA

UREDNIK MIROSLAV AMBROŽIČ, LJUBLJANA, AŽBETOVA ULICA 1

TISK DELNIŠKE TISKARNE, D. D. V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK MIROSLAV AMBROŽIČ

NAROČNINA ZA 10 ZVEZKOV DIN 70.—. POSAMEZNE ŠTEVILKE PO DIN 7.—

OGLASI PO DOGOVORU

VSE PRAVICE SI PRIDRŽUJE UREDNIK

PAPIR ZDRUŽENIH PAPIRNIC VEVČE, GORIČANE IN MEDVODE, D. D. V LJUBLJANI

CARINJENJE

vseh uvoznih, izvoznih
in tranzitnih pošilk
oskrbi hitro, skrbno in
po najnižji tarifi

RAJKO TURK

carinski posrednik
LJUBLJANA
Mesarykova cesta št. 9
(nasproti carinarnice)

Revizija pravilnega
zaračunavanja carine
po meni deklarirane-
nega blaga in vse in-
formacije brezplačno

TOVARNA ZA TISKARSKE BARVE

HANS WUNDER

BERLIN-WIEN XVII

BARVE ZA VSE GRA-
FIČNE STROKE, FIRNEŽI,
MASA «GERMANIA» ZA
TISKALNE VALJARJE

MERCINA IN DRUG

TRGOVINA S PAPIRJEM NA VELIKO

LJUBLJANA

KOLODVORSKA ULICA 8

TELEFON ŠT. 2232

GLAVNO ZASTOPSTVO IN SAMOPRODAJA
ZA SLOVENIJO VSEH IZDELKOV TOVARNE
ZA DOKUMENTNI IN KARTNI PAPIR

BRATJE PLATNIK, RADEČE

Tisk z vzbokline v širih barvah

SILOVENSKI TISK

V Ljubljani, dne 15. decembra 1931. — II. knjiga, št. 4.

IZ ZGODOVINE SLOVENSKIH TISKARN

JANKO GLASER

ZGODOVINA MARIBORSKIH TISKARN

Jeseni 1919, ko je podjetje dobilo novega lastnika, je oprema tiskarne obsegala 1 rotacijski stroj, 2 velika in 2 mala tiskalna stroja ter 1 linotype; zaposleni so bili v njej 1 vodja, 9 stavcev, 1 strojni stavec, 2 strojnika, 2 vajenca, 3 pomožni delavci ter 6 vlagalk.

Da razširi tiskarni delokrog, je ustanovil leta 1893. Kralik poseben koledar, ki je od kraja (za leta 1894 do 1896) izhajal z naslovom »Marburger Kurzweil-Kalender«, pozneje pa se imenoval »Deutscher Bote für Steiermark und Kärnten«; koledar je zanimiv, ker vsebuje mnogo krajevno-zgodovinskega gradiva. Razen tega je tiskal Kralik (vsaj do ustanovitve Mostböckove tiskarne leta 1906.) skoraj vsa izvestja mariborskih šol ter večino uradnih in poslovnih tiskovin. Glavno zaposlitev pa je njegovi tiskarni ves čas nudila »Marburger Zeitung«, ki je z 31. julijem 1914 postala dnevnik in kateri se je med svetovno vojno pridružil še »Deutscher Montag«.

Slovenskega ni tiskal Kralik ničesar, izvzemši par razprav, izišlih v gimnazijskem izvestju, ter nemško usmerjeni listič »Štajerski kmet«, ki je izhajal kot »svetovalec kmetom v političnih in gospodarskih zadevah« od junija 1894 do aprila 1895⁶⁴; z njim je Kralik obnovil poskus, ki ga je s »Slobodnim Slovencem« napravil Edvard Janschitz.

Po prevratu se je tako izrazilo nemškemu podjetju, kakor je dotakrat bila Kralikova tiskarna, in listu s tako tradicijo, kakor jo je

imela »Marburger Zeitung«, bilo težko prilagoditi novim razmeram. Zato je Karolina Kralikova 14. decembra 1918 pri štajerski deželni vladi v Gradcu prosila, da bi se ji podelila koncesija za podružnico v Gradcu, češ, da je radi slovenske zasedbe Spodnjega Štajerskega njenemu podjetju v Mariboru vzeta skoraj vsaka možnost obstoja, »ker vsi uradi in občine južno, deloma pa tudi severno od Drave, ki so prej bili glavni odjemalci, sedaj kot taki ne prihajajo več v poštev«. Tiskarna v Gradcu naj bi tudi nudila »eine finanzielle Rückendeckung« za »Marburger Zeitung«, ki bo drugače prisiljena, da preneha. »Položaj tiskarne (v Mariboru) je tako težaven, da moram prositi za obratno nujno in ugodno rešitev te vloge.« Deželna vlada je poslala prošnjo v izjavo gremiju tiskarjev, ta pa se je 17. februarja 1919 izrekel odločno proti ugoditvi, z utemeljitvijo, da niti že obstoječe tiskarne nimajo dela in se bore s težkočami; razen tega pa se tudi še ne ve, kakšna bo končna usoda Maribora. Vloga je ostala nato nerešena, dokler je ni prosilka na vprašanje, ali še vztraja pri njej, 9. februarja 1921 umaknila.⁶⁵

Medtem so se razmere znatno izpremenile in tiskarna v Mariboru sploh ni bila več v njeni lasti. Ko sta namreč koncem julija 1919 Kralikova tiskarna in »Marburger Zeitung« prišli

⁶⁴ Ahn F., Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsquellen 1907, 47.

⁶⁵ NAG, F 131 b 5, št. 1975, 1918.

pod državno nadzorstvo⁶⁶ ter je 10. septembra istega leta s podpisom saintgermainske pogodbe Maribor bil končno priključen Jugoslaviji, se je dotakratna lastnica odločila, da podjetje proda.⁶⁷

Že dober teden nato, 18. septembra 1919, je prišlo do kupne pogodbe, ki so jo z Leopolda Kralika dediči sklenili dr. Franjo Lipold, dr. Karl Koderman, dr. Vilko Pfeifer in prof. Fran Voglar kot pripravljalni konzorcij za snujočo se delniško družbo »Mariborska tiskarna«, in sicer s sledečimi glavnimi določbami: kupijo tiskarno z vsem inventarjem in založbo lista »Marburger Zeitung« za 1.350.000 K, od česar prevzamejo 171.000 K na vknjižbah in dolgovih, ostanek v znesku 1.179.000 K pa izplačajo v gotovini do konca septembra, nakar s 1. oktobrom 1919 postanejo lastniki podjetja; od kupne vsote odpade 100.000 K za poslopje, 650.000 K za stroje in ostali inventar, 100.000 K za odpravnino dotakratnemu osebju, 50.000 K za zaostanke in 450.000 K za »ideelno vrednost podjetja«. Zanimiva je 10. točka pogodbe, ki se v izvirniku glasi: »Über ausdrücklichen Wunsch der Verkäufer wird denselben für den Fall, daß die Stadt Marburg der Österreichischen Republik zugesprochen werden sollte, das Vorkaufsrecht für das Kaufobjekt eingeräumt.«

S sklepom okrajnega sodišča v Mariboru 28. septembra 1919, PV 89/18—47, je bila kupna pogodba za nedoletnega Hansa in Leopolda Kralika nadvarstveno, za odsotnega Riharda Kralika pa nadskrbstveno odobrena. Z odlokom 1. oktobra 1919, št. 4690/19—4, jo je odobrila tudi deželna vlada za Slovenijo v Ljubljani.

1. oktobra 1919 je »Marburger Zeitung« izšla zadnjič v stari založbi. Z naslednjim dnem je list (s podjetjem vred) prešel v slovenske roke in na uvodnem mestu na kratko nakazal svoj — novim lastnikom ustrezajoči, demokratski — program: zavzemati se hoče za državno edinstvo, enakopravnost državljanov, njih gospodarsko okrepitev, procvit obmejnega Maribora, v kulturnem oziru za ideje napredka in svobode.

Isti konzorcij, ki je kupil Kralikovo tiskarno, je 11. oktobra 1919 kupil tudi tiskarsko podjetje, ki sta ga v Strossmayerjevi (takrat Schmidererjevi) ulici št. 5 imela Karl Rabitsch

sen. in Karl Rabitsch jun., prvi kot lastnik inventarja, drugi kot lastnik tiskarske koncesije. Kupljeno je bilo podjetje obenem z listom »Volkszeitung« (ki pa se je opustil) za 300.000 K, od česar so kupci 164.000 K izplačali, 136.000 K pa prevzeli na dolgovih. O dotakratni usodi podjetja, ki je bilo ustanovljeno leta 1895., a skoraj ves čas životarilo le s težavo in malo solidno, bo govor pozneje.

Pripravljalna dela za ustanovitev delniške družbe »Mariborska tiskarna« je vodil, pooblaščen od ostalih članov konzorcija, dr. Franjo Lipold. 23. septembra 1919 je vložil pri ministrstvu trgovine in industrije v Beogradu prošnjo, da se mu dá dovoljenje za ustanovitev imenovane družbe, ki naj bi prevzela kupljeno tiskarno (Kralikovo), izdajala liste in ustanovila tudi dobro knjigarno. Ministrstvo je vlogo odstopilo dež. vladi v Ljubljani, oddelku za trgovino in obrt, ki je z odlokom 22. oktobra 1919, št. 6998, ustanovitev delniške družbe »Mariborska tiskarna« začasno dovolil. Izvedbo subskripcije družbinih delnic je prevzela Mariborska eskomptna banka. Kot temeljno delniško glavnico so določala pravila znesek 2.000.000 K, ki naj se vplača z 10.000 delnicami po 200 K, glasečimi se na ime lastnika; da se krijejo ustanovni stroški, so se izdajale delnice po 210 K. S sklepi poznejših občnih zborov se je temeljna glavnica ponovno zvišala in znaša danes 1.250.000 Din v 25.000 delnicah.

Na prošnjo 13. decembra 1919 je ministrstvo trgovine in industrije z odlokom 19. decembra 1919, VI št. 963, ustanovitev d. d. »Mariborska tiskarna« dovolilo definitivno ter odobrilo predložena pravila. Namen družbe po teh pravilih je, »ustanavljati, nakupovati in upravljati tiskarska podjetja, ki se bavijo z razmnoževanjem navadnega, umetniškega, litografskega, ksilografskega in sličnega tiska, kakor tudi knjigotrška in knjigovezniška podjetja«, sploh »izvrševati vse tiskarske, knjigotrške, knjigovezniške in založniške posle«.

Do februarja 1920 je bilo vplačanih 7118 delnic, ostanek (2882) je prevzela Mariborska eskomptna banka. Tako je za 6. marec 1920

⁶⁶ »Mariborski delavec« 27. julija 1919, št. 168.

⁶⁷ Gradivo za naslednje odstavke so mi dali na razpolago gg. dr. Fr. Lipold, St. Detela, L. Strašnik in K. Friedrich, za kar se jim najiskreneeje zahvaljujem.

dr. Lipold mogel sklicati ustanovni občni zbor, ki se ga je udeležilo 15 delničarjev s 4942 delnicami. Občni zbor je odobril oba nakupa, sklenjena s Karolino Kralikovo, oziroma s Karlom Rabitschem sen. in Karlom Rabitschem jun., ter izvolil po pravilih predpisani desetčlanski upravni svet in petčlansko nadzorstvo. Za predsednika upravnega sveta je bil izvoljen H i n k o P o g a č n i k, tovarnar v Rušah.

Vodstvo podjetja je kot njegov ravnatelj že pred tem (koncem 1919) prevzel Stanko Detela.

2. junija 1920 je bila delniška družba vpisana v trgovski register, 5. junija i. l. se je (pod št. 208) za hišo v Jurčičevi ulici št. 4 izvedla prevedba v zemljiški knjigi. Prepis tiskarske koncesije na novo firmo se je izvršil 11. februarja 1922 pod št. 414 mesta, obenem je kot poslovodja bil odobren Lojze Strašnik.

Da se obrat poenostavi in omogoči večja smotrnost, se je v teku leta 1920. delo delilo: tiskarna se je osredotočila na glavno podjetje v Jurčičevi ulici, dočim se je podružnica v Strossmayerjevi ulici omejila na litografijo. V prostorih glavnega podjetja se je uvedla leta 1921. še knjigoveznica, zato so se za stavnico zgradili novi prostori v prvem nadstropju.

Oprema se je v obeh podjetjih vsestransko obnovila in izpopolnila. Tiskarna ima danes 4 stroje linotype, 1 rotacijski stroj, 3 velike in 4 male tiskalne stroje, 1 draždanski tiskalni avtomat, 1 hidravlični stroj za vzbočni tisk, 1 veliki rezalni stroj ter razne stroje v knjigoveznici. Zaposleno je v njej sledeče tehnično osebje: 2 faktorja (Lojze Strašnik in Karel Friedrich), 10 stavcev, 7 strojnih stavcev, 2 vajenca, 4 strojniki, 5 tiskarskih pomožnih delavk, 8 vlagalk, 1 knjigoveški mojster (Robert Vukmanić), 2 knjigoveška pomočnika in 11 knjigoveških pomožnih delavk. Za litografijo v Strossmayerjevi ulici sta bila nanovo kupljena 2 litografska stroja, v formatu 68 × 84 in 95 × 126, leta 1929. offsetni stroj, razen tega razni pomožni stroji. Zaposleni so v njej 1 faktor (Karl Pitsch), 1 pretiskar, 1 strojnik, 2 vajenca, 1 pomožni delavec in 4 vlagalke.

Od tiskov «Mariborske tiskarne» je poleg «Mariborer Zeitung», ki je bila kupljena obenem s podjetjem in izhaja v njegovi založbi, treba predvsem omeniti mariborski slovenski

dnevnik, ki sicer ni in neposredno tudi ni bil last tiskarne, pa je kljub temu z njo v tesni zvezi, ker je izdajanje slovenskega dnevnika v Mariboru bil eden glavnih nagibov za nakup tiskarne. List je bil ustanovljen že v novembru 1918 s socialistično smerjo in naslovom «Mariborski delavec», pa je prešel pozneje v roke demokratom, ki so ga v avgustu 1920 ustavili in nadomestili s «Taborom»; njegovo uredništvo je od začetka 1920 bilo v istem posloplju kakor tiskarna. S 1. majem 1927 je «Tabor» prenehal in nadomestil ga je «Mariborski večernik Jutra». Od drugih tiskov «Mariborske tiskarne» naj bodo omenjena samo važnejša ter tipografsko pomembnejša izdanja: od 1921 do 1922 «Drama», od 1924 «Časopis za zgodovino in narodopisje», od 1924 do 1925 ter od 1929 «Građanska škola», od 1926 do 1928 «Mariborski klopotec», 1926 «Mali risar» in «Spominška knjiga gremijalne trgovske nadaljevalne šole v Mariboru», od 1928 do 1929 Pirkmajerjeva «Zbirka zakonov za upravno službo», 1929 «10 let 1. SSK Maribor», Glaserjev «Časkovač», Maistrova «Kitica mojih» in Šnuderlov «Človek iz samote», od 1930 «Arhiv za zgodovino in narodopisje». V letih od 1921 do 1923 je tiskarna (v smislu svojih pravil) nekaj knjig tudi založila: Pirčevo «Zgodovino starega veka» ter istega pisatelja «Zemljepis slovenskega ozemlja» in «Zemljepis kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev», Kobalov prevod Kellermanovega «Predora», Baukartov prevod «Šest angleških povesti» ter Reharjeva prevoda Figdorjeve «Gospodarice sveta» in Wildeove drame «Lady Windermere». Ker pa nima lastne knjigarne in s svojimi izdajami, ki so bile deloma samo ponatise iz «Tabora», ni uspela, je pozneje založniški posel opustila; le 1927 je izdala še «Rusko začetnico», ki jo je sestavil M. L. Blumenau. V podružnici v Strossmayerjevi ulici se je do 1920, dokler je še bila tam tudi tiskarna, tiskal že zgoraj omenjeni «Mariborski delavec», za časa tiskarske stavke 1919 pa litografiral «Mariborski vestnik». Zdaj se izvršujejo v takajšnji litografiji samo kamenotiskarska dela, predvsem etikete, plakati in podobno. Natisnjeni so bili tam tudi zemljevidi, ki jih je izdelal (deloma skupno z M. Pircem, oziroma s Fr. Bašem) Slavoj Dimnik. (Se bo nadaljevalo.)

IZ KRALJESTVA BARV

DIREKTOR GERHARD HAEGENS

Suhe barve.

Suhe barve, ki jih rabimo pri nas, so ali neorganske, t. j. rudninske, ali organske, t. j. odvzete živi prirodi. Neprestano razvijajoča se barvna kemija je težila vedno za tem, da omogoči kolikor se dá hitro in ceneno dobavo. Opustila je zato, prisiljeno ali prostovoljno, celo vrsto barv, ki so se prej mnogo uporabljale, kakor so n. pr. iz živalstva: karmin, košeniljast lak, indsko žolta in sepia; iz rastlinstva pa: indigo, bročasta in orleanska ter razni barvilni lesovi. Dasi se te barve v posameznih redkih primerih še uporabljajo, vendar pri ogromni množini novih vrst barv, posebno smolnatih, skoraj da ne pridejo več v poštev.

Od nekdanj najidealnejša barva, ki je rabila že našemu očaku Gutenbergu, so **saje**. Imamo tri vrste saj, ki jih po načinu pridobivanja delimo v plámenske, svetilčne in plinske.

Plámenske saje dobivamo, ako ob nezadostnem dovajanju zraka sežigamo tvarine, bodisi trdne ali tekoče, ki imajo mnogo ogljika. Take tvarine so: terovo olje, naftalin, antracen, sirov petrolej i. dr. Gorilne pline napeljemo skozi zgradbo, ki je s prečnimi stenami deljena v več manjših predelkov. Saje, ki morajo iti skozi vse te predelke, napravijo tako kolikor mogoče dolgo pot, med potjo pa se polagoma usedajo. Na tleh usedle saje nato zgrebemo in pobereemo.

Druga vrsta: svetilčne saje, so po kakovosti boljše od plámenskih. Proizvajamo jih s svetilkami na ta način, da njih stenje prav visoko privijemo. Ob pomanjkanju zraka gore dimasto. Sajasti dim gre nato po ceveh v vreče, ki so pritrjene na koncih teh cevi. Dočim plini lahko uhajajo iz vreč, so saje zaradi goste vrečevine prisiljene, da ostanejo v njih.

Najžlahtnejša vrsta pa so plinske saje. To vrsto sáj so nekoč razni zavodi v Nemčiji pridobivali sami tako, da so si na enak način kakor tovarne za svetilni plin pripravljali plin iz premoga ali tudi iz odpadkov maščob ali olja. Danes pa prihajajo plinske saje samo še iz Amerike. Ondotna okrožja kamenenega olja razpolagajo z velikanskimi zalogami zemeljskih plinov. Pri vrtanju petrolejskih vrelcev namreč uhaja iz zemlje težek plin ogljikovega vodika, v katerem je mnogo ogljika. Amerika si je tako pridobila nekako samotržno pravico.

Kemično so saje izključno čist ogljik, ki mu je cena jako različna: nekako od 9 do 70 Din za kilogram. Svojega kristaliziranega brata demanta po vrednosti torej ne dosežajo.

Mnogo **neorganskih barv**, ki jih v rudnistvu nahajamo že stvorjene, smo v tiskarski barvni tehniki opustili, ali pa jih uporabljamo le še jako omejeno.

Zaradi debelokristalaste oblike, ki jo prstene barve imajo, nam morejo rabiti le za prav malo del, n. pr. za kamenotisk in cenejše tiske lepakov. Pa še tu se pojavljajo med tiskom vsakovrstne neprijetnosti. Terra di Siena, umbra, zemeljska rumenica (okra) in angleško rdečilo se uporabljajo samo za tiske, ki niso preveč občutljivi. Vse te barve pa morajo biti skrbno zmlete, izprane in dobro raztenjene s firneži, za kar je često treba jako dolgotrajnega dela. Kakor smo že omenili, se uporabljajo za tisk lepakov in za tisk na ceneni ovojni papir.

Rudniški cinober in lazurovec (naravno modrilo ali ultramarin) kakor tudi barvilne prsti, na primer zelena prst, se ne pridobivajo več.

Obsežnejše pa je število umetnih rudninskih barv. Svinčena ali kremska belina je kemična zmes ogljikovo kislega svinca in hidrata svinčene oksida. Izdeluje se v posebnih tovarnah za svinčene barve in na razne načine.

Cinkovo belilo radi uporabljamo, ker se dá dobro tiskati in ker z njim dobro krijemo prosevne barve. — «Blancfixe» ali stanovitno (permanentno) belilo je žvepleno kisel barij in se uporablja, ker je poceni, kot raztezilno sredstvo ali kot dodatek pri mešanju barv. Ker pa ima svojo posebno težo, se rado useda; dodajati ga zato boljšim barvam, zlasti takim, ki nam rabijo za avtotipije, ni priporočljivo. V takih primerih je treba vzeti hidrat gline. — «Lithopone» je kemična zmes žveplenega cinka in barijevega sulfata ter je izdatna in dobro krije; uporablja se mnogo namesto svinčene beline. Stanovitnost njene barve pa je šele v zadnjem času neoporečna. — Titanovo belilo je nov izdelek, sestavljen iz titanove kisline. Zaradi dobrega kritja in ker se z drugimi barvami nikakor ne spaja, je torej popolnoma indiferentno, se je prav hitro uvedlo. — Hidrat gline ali prosevno (transparentno) belilo je idealna podlaga za vse boljše tiskarske barve. Pridobiva se z oborenjem aluminijevega sulfata v razredčeni raztopini in sodi ter z naknadnim pranjem in sušenjem. — Vse kemične, organske in neorganske barve se pridobivajo na ta način, da se za pridobivanje potrebne kemikalije raztope v množini vode, ki je natanko odmerjena in ima vnaprej določeno temperaturo, nato pa zmešajo v velikih, z mešali opremljenih kadeh. V teh kadeh se torej vrši kemični postopek

in nastajajo barve. Barva se, ko se je usedla in od prvotne lužnice ločila, s ponovnim pranjem očisti, ji odvzame v srkalnih precejalih ali precejalnih strojih kolikor mogoče vsa odvišna voda, nato pa se v sušilnicah, in to pri različnih temperaturah, posuši.

Med žoltimi barvami je najvažnejša kromovo rumena. Le-ta je iz kromovo kislega svinca. Ako zmešamo razredčeno raztopino kake svinčene soli s kako kromovo raztopino, n. pr. svinčen sladkor s kromovim solikom, dobimo takoj debelo usedlino svinčene kromata. Obe pravkar imenovani soli sami dasta neki srednji barvni odtenek. Če pa primešamo kromovemu soliku več ali manj žveplene kisline, so tudi odtenki, ki jih dobimo, bolj ali manj svetlorumeni, dočim so ti odtenki, ako primešamo kromovi raztopini lužnika, temni ali oranžni. Neugodnosti kromovega rumenila, to sta njegova specifična teža in njegova debelo-zrnata barva, ki zlasti pri temnih barvnih odtenkih jako moti, pa temu dokaj izdatnemu, cene-nemu in v barvi stanovitnemu barvilu niso mogle škodovati, ter ga niti izdatnejša in boljša smolnata barvila niso mogla izpodriniti. Kjer je potreben posebno velik barvni učinek, kakor na primer pri offsetnem tisku, spojimo kromovo rumenilo s kakim smolnatim barvilom, kar dá prav dragocene izdelke, ki pridejo v promet kot kromovo žolti laki. — Cinkovo rumenilo je dvojna sol cinka in kalijevega kromata. Ker se dá slabo tiskati, se ne uporablja več. — Neapeljsko rumenilo (antimonovo kisli svinec) in kadmijevo rumenilo (žvepleni kadmij) se uporabljata le za prav posebne namene, n. pr. za lepljive slike pri keramiki in za plakate iz pločevine.

Ultramarin je barva jako zamotanega sestava (aluminij, natrij, kremenova kislina in žveplo), ki se zaradi svoje svetilnosti in neomejene stanovitnosti v barvi ter alkalične pristnosti mnogo uporablja, in to kljub temu, da se dá, ker je kristalasta, za kamenotisk ali tisk z želatine prav težko uporabiti, za avtotipijske barve pa je sploh neuporabna. Prav posebne težkoče pa ultramarin lahko povzroči, če ima v sebi še sledi prostega žvepla, ki so ostale v njem od proizvodnje. Te sledi se v lanenem olju razkroji in takoj spojé z bakrom ali cinkom ploskanice, plošče ali valja v kemično zmes, ki napravi baker črn in cink krhek; uniči pa tudi risbo prav kmalu popolnoma. Vsekakor se dobe danes izbrane vrste, ki so proste žvepla. Jamstvo, da so pa te vrste tudi res brez vsakega žvepla, pa tovarne za ultramarin seveda odklanjajo, saj jim že stalno pregledovanje proizvoda samega povzroča težke skrbi.

Modrila milori, pariško, berlinsko, bronasto, jekleno itd. so si kemično skoraj enaka. Razlike v odtenkih prihajajo le iz neznatnih razlik v proizvodnji. Ti proizvodi sestojé iz neke železne cianove spojine. Napravljajo se na ta način, da se spojita ferociankalij, ki ga imenujemo tudi žolta

Plakat 63 x 95. Osnutek Šajnov. Litografija Mariborske tiskarne.

krvnolužna sol, in v vodi razkrojena železna sol. Krvnolužno sol in iz nje napravljena modrila je leta 1704. po naključju odkril Diesbach v Berlinu ter jih skupno z alkimistom Dippolom uporabil. Iz krvi in ž njo skupaj raztopljenega kalijevega karbonata sta napravila tako imenovano krvnolužno sol. Tudi ta proizvod, kakor mnogi drugi, se pridobiva danes na sintetičen način neposredno iz premoga. Krasna temnomodra usedlina, ki nastane, ako zmešamo sol železnega okisa z žolto krvnolužno soljo, je ena najlepših oborin, kar jih poznamo. Modrila milori v velikih podjetjih ne proizvajajo na opisani preprosti način, temveč napravijo najprej neko belo usedlino ferocianove spojine, to pa nato preneso s kakim kisik oddajajočim sredstvom, n. pr. klorovo kislim kalijem ali klorovim apnom, v spojino feriferocian. Ferocianova železna modrila so izredno stanovitne barve, jako izdatna in toploto relativno vzdržljiva, toda za lužnik izredno občutljiva. Ta namreč povzroči takoj tvorbo rdečkastega železnega okisa in barvilo razkroji.

Svilenozelena, kromovo zelena ali zelena milori. Iz ferocianovega železnega modrila, ako mu primešamo kromovega rumenila, pridobivamo gori omenjene zelene barve. Kljub mnogim težkočam, ki jih kromova zelenila zaradi svoje specifične

težje povzročajo, se te barve, kakor tudi svilenozelene, jako mnogo uporabljajo. Njih barvna stanovitnost je namreč odlična. Barve so primeroma poceni in izredno dobro krijejo. Vsekakor pa njih svetilnost ne dosega svetilnosti modernih smolnatih barv.

Kromovo okisno zelenilo se uporablja le v prav posebnih primerih, n. pr. kadar je potrebna brez-pogojna stanovitnost v barvi in kadar mora kljubovati tudi vplivu kemikalij, kakor n. pr. pri tisku novčanic, keramičnih barvah in pod. Tiska se jako težko in ima malo globine.

Cinober. To barvilo, za katero je pri tisku treba prav tako posebne opreznosti, se zaradi svoje izvrstne kritnosti še danes mnogo uporablja. Poleg zelo visoke cene pa je treba računati z jako slabo stanovitnostjo v barvi. Kemično sestoji iz živosrebrnega sulfida. Da pa moremo z njim lažje tiskati, ga mešamo večinoma z laki smolnatih barvil. Za tisk pa se nikdar ne smejo uporabljati ploskanice iz bakra, ker cinober polagoma izločuje žveplo in bi se to, kakor pri barvi ultramarin, spojilo z bakrom, napravilo ploskanico krhko in jo uničilo.

Súrik ali svinčena rdečica je komplicirana kiskova spojina svinca; tiskati z njim je jako težko. Uporablja se skoro vedno samo mešan z laki smolnatih barv, in to pod vsakovrstnimi izmišljenimi označbami, kakor n. pr. cinobrovo rdečilo in pod.

(Se bo nadaljevalo.)

Prevalčev dodatek. Kakor je iz spredaj povedanega razvidno, imamo dokaj barvil, ki jih moremo razlikovati drugo od drugega le po njih barvnih odtenkih. Dati tem barvilom pravo ime, je dokaj težje kakor osnovnim, n. pr. črni, rdeči barvi itd., ki se bistveno ločijo druga od druge. Ne bo odveč, ako v naslednjem nekaj takih barvnih odtenkov navedem. Ultramarin n. pr. delimo v dve skupini, in sicer v kremena revno, ki ima svetel, čisto moder odtenek, in v kremena bogato skupino, ki ima prav za prav rdečkasto-moder odtenek. V vrsto berlinsko modre barve, katere odtenek je temnomoder, spadajo še: jeklenomodra, ki je enako temnomodra, a podobna zakaljenemu jeklu, po katerem ima tudi ime, ne, ker bi morda vsebovala jeklo, tega v njej ni: modra milori, ki je svetlejša od jeklenomodre in ima bakren sijaj; bakrenega sijaja je tudi pariško modra, le da je temnomodra, zelo lahka in se v vodi ne razkroji; tudi Williamsonova modra je temnomodra, brez duha in okusa in dobi, ako jo drgnemo, sijaj bakra, v vodi se ne razkroji; tej podobna je Turnbullova modra, le da je nekoliko svetlejša. Svetlejših odtenkov so še rudninsko modra, hamburško modra i. dr. Pod nazivom pariško modra razumemo vedno le čisto spojino, dočim je berlinsko modra mešana s škrobom ali težcem, sadro, glino itd.

Sav.

SLOVENSKA BIBLIOGRAFIJA

SESTAVIL J. ŠLEBINGER

ZA LETO 1930

I. Knjige in brošure. 3. del.

148. **Afanasjev Aleksander Nikolajevič:** Ruske pravljice. Prevedel Janko Orožen. Založba in tisk Zvezne tiskarne v Celju. 1930. 71 str. 8°.
149. **Berlioz Hektor:** Faustovo pogubljenje. Dramatična legenda za soli, zbor in orkester. (Izdala Glasbena Matica v Ljubljani, torek 9. decembra 1930.) Tiskal Makso Hrovatin v Ljubljani. 20 str. 8°.
150. **Bevk France:** Jagoda. Ilustracije je izvršil kipar Francé Gorše. Gorica. Samozaložba. Natisnila tipografija Consorziale v Trstu. 1930. 74 str. M. 8°.
Ta novela je ponatis iz koledarja »Goriške Matice« za l. 1930., kjer je izšla pod naslovom »Pastirček Matevžek« in pod imenom: Tone Čemažar.
151. **Bratovščina** za vedno češčenje presv. Rešnjega Telesa in za opravo ubožnih cerkvâ v Ljubljanski škofiji. Kanonično ustanovljena v cerkvi čč. gg. uršulink v Ljubljani. Založila Bratovščina. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. (1930). 32 str. 16°.
152. **Brezovnik Vladimir:** Učbenik za samarjanske tečaje. Po sklepu glavnega odbora Rdečega križa kraljevine Jugoslavije. Z uvodom predsednika Rdečega križa dr. Marka T. Lekaa in 71 slikami v tekstu. Beograd. Izdal in založil Rdeči križ kraljevine Jugoslavije. Tiskarna »Privrednik«. 1930. XI + 118 str. M. 8°. (Izšel tudi v srbohrvaščini, v latinici in cirilici.)
153. **Cankar Ivan:** Pripovetke. Preveli Č. Č. Šajni i N. Bartulović. Beograd 1930. XXXVI + 216 str. 8°. (Cir.) (Srpska književna zadruga kolo XXXIII, br. 219.)
Vsebine: Niko Bartulović, Ivan Cankar. Str. III—XXXVI. — Sluga Jernej i njegovo pravo. Dom Majke Božije Pomočnice. Na mesečini. Švalja. Petar Klepac. Šoljica kave. Vrzdenec. Šeširiči. Firbec.
66. **Čermelj Lavo:** Ljudska astronomija. Ljubljana. Izdala Kmetijska matica. Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža d. d. 1930. 192 str. z 58 slikami +

- Zvezdna karta severne polute in Obzorna karta. V. 8°.
154. [Čermelj Lavo] psevd. Šlibarjev Polde: Osolnčje in osvetje. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica» v Gorici. Natisnila tipografija Consorziale v Trstu. 1930. 192 str. + Zvezdna karta severne polute in Obzorna karta. V. 8°.
Besedilo in tisk kakor št. 66.
 155. Česnik Ivo: Pogodba. Kmečka komedija s petjem v treh dejanjih. V Novem mestu. Založila zadruga «Prosvetni dom». Natisnil J. Krajec nasl. 1930. 60 str. M. 8°
 156. Doyle, Sir Artur Conan: Pozna osveta. (A study in scarlet.) Iz angleščine s pisateljevim dovoljenjem prevedel Ivan Mulaček. Natisnila tiskarna «Merkur» v Ljubljani. (1930). 122 str. 8°.
 157. Feigel Damir: Čudežno oko. Izdala in založila književna zadruga «Goriška matica» v Gorici. Natisnila tiskarna Edinost v Trstu. 1930. 131 str. 8°.
 158. Gaspari Tone: Cesta. Povest. V Ljubljani. Izdala Kmetijska matica. Natisnili J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija. 1930. 127 str. 8°.
 159. Gostovanje članov Narodnega gledališča v Ljubljani od 4. junija do 15. julija 1930. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. 8 str. besedila, 16 str. slik v bakrotisku in 8 str. oglasov. M. 8°.
 160. Hribernik Franc: Mesto Šoštanj. Zgodovinski opis. Župnija sv. Mihaela. Šole. Založila: Mestna občina Šoštanj. Tiskala tiskarna brata Rode & Martinčič v Celju. 1930. 90 str. 8°.
 161. Izložba, Kulturna, Julijske Krajine 27. aprila — 17. maja 1930. g. (Katalog umetniškega odelenja.) Beograd 1930. Štampala Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani. 16 str. + 21 str. reprodukcij izloženih slik in skulptur. 16°.
(V cirilici.)
 162. K. S.: Beseda vsem! O misijonski službi v Družbi sv. Petra Klaverja. Ljubljana. Jugoslovanska tiskarna. 1930. 8 str. M. 8°.
 163. Klasje. Mladinska čitanka. Uredil dr. Anton Kacin. Gorica. Izdala goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna. 1930. 251 + (V) str. 8°.
 164. Knaflič Josip Fr.: Tri rože. Samozaložba. Ljubljana. Natisnila Narodna tiskarna. 1930. 171 str. M. 8°.
 165. Kokalj-Željeznova Marijana: Brezdomci. Roman. Ljubljana. Izdala in založila Belo-modra knjižnica. Tiskarna Merkur. 1930. 106 str. 8°.
 166. [Korban Josip] psevd. Skobè: Prvič v Kočbekovem kraljestvu. Založila Marija šarb v Gornjem gradu. Natisnila Zvezna tiskarna v Celju. 1930. 96 str. 16°.
 167. Kotnik Janko: Les Verbes Français réguliers et irréguliers. Francoski glagol. V Ljubljani. Založila Jugoslovanska knjigarna. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1930. 58 str. in oglasi. M. 8°.
 168. Molitve za cerkveno edinost. Dve uri molitve in razne krajše molitve iz Apostolskega molitvenika. 2. izdaja. Ljubljana. Izdalo Apostolstvo sv. Cirila in Metoda. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1930. 64 str. 16°.
 169. Nacrt zakona o iskoriščanju vodenih snaga. (Predlog Zveze industrijcev v Ljubljani.) Natisnila Jugoslovanska tiskarna. [1930]. 32 str. 8°.
 170. Novak Alojzij: Lepenkarstvo. Ljubljana. Založila Slovenska šolska matica. Natisnila Učiteljska tiskarna. 1930. 99 str. V. 8°.
 171. Organizacija Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije. Autentičen tekst. Ljubljana. Naklada Jugoslovanske Sokolske matice. Tisak Učiteljske tiskare. 1930. 228 str. + 4 l. barvanih prilog. 8°.
 172. Po svetu naokrog. Potopisne črtice. Zbral Nande Vrbanjakov [Kleinmayr Ferdo]. Tiskala in založila tiskarna «Edinost» v Trstu. 1930. 95 str. s slikami. 8°.
 173. Pojasnila k sklepom seje ministrskega sveta z dne 11. decembra 1930., ki se je vršila pod predsedstvom Njegovega Veličanstva kralja. Izdala in založila kraljevska banska uprava Dravske banovine. Tiskala tiskarna Merkur v Ljubljani. (1930). 7 str. 4°.
 174. Pravila in pravilnik za Podporno društvo finančnih in drugih uslužbencev državne uprave za dravsko banovino v Ljubljani. Tisk J. Blasnika nasl. Univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža d. d. v Ljubljani. (1930). 20 str. M. 8°.
 175. Pravila Prostovoljnega gasilnega društva. (Enotna pravila za gasilna društva, združena v «Jugoslovanski gasilski zvezi Ljubljana».) Ljubljana. Založila «Jugoslovanska gasilska zveza». Učiteljska tiskarna. 1931. 16 str. M. 8°.
 176. Pravilnik o pomožnem osebju državnih prometnih ustanov v resoru ministrstva za promet. Ljubljana. Založilo Udruženje jugoslovanskih narodnih železničarjev in brodarjev, oblastni odbor Ljubljana. Natisnila tiskarna Merkur, d. d. 1930. 48 str. 8°.
 177. Pregelj Ivan: Plebanus Joannes. Podle družehého vydání přeložil ze slovinštiny Bohuš Vybírál. Nakladatel R. Promberger, knihkupec v Olomouci. 1930. 170 + (V) str. 8°.
(136. knjiga «Knihovny Moravskoslezské kroniky».)
 178. Prospekt in učni načrt Banovinske mlekarke šole v Škofji Loki (Dravska banovina). Tisk tiskarne Merkur v Ljubljani. (1930). 16 str. 4°.
 179. Roš Fran: Juretovo potovanje in še kaj. Založila tiskarna Brata Rode & Martinčič v Celju. 1930. 92 str. M. 8°.

180. **Savinšek Slavko:** Delavci. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Natisnila Katoliška tiskarna v Gorici. 1930. 128 str. 8°.
181. **Scharsch P. Ph., O. M. L.:** Spoved malih grehov. (Pogostna spoved.) Priredil dr. Frančišek Jerč. Drugi, nespremenjeni natis. Ljubljana. Založila prodajalna KTD. H. Ničman. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1930. 180 str. 8°.
182. **Sedej L., C. M.:** Čudodelna svetinja. V spomin na stoletni jubilej prikazanja Brezmadežne Matere božje Katarini Laburč. Izdala Misijska družba. Misijska tiskarna Domžale-Groblje. 1930. 79 str. 8°.
183. **Sreča te išče ...** (Val. Vodnik). Tiče se Vašega blagostanja! Izdala in založila Reklamna šola «Labor», Zagreb VI. (Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.) (1930). 16 str. 8°.
184. **Statut Zveze industrijcev na slovenskem ozemlju kraljevine Jugoslavije.** Ljubljana. Samozaložba. Tiskarna «Merkur». 1930. 16 str. V. 8°.
185. **[Škamlec, Ognjeslav]:** Sveti Avguštin. 430—1930. Založilo predstojništvo cerkvice sv. Avgušтина pri sv. Andražu v Halozah. Natisnila tiskarna sv. Cirila v Mariboru v jubilejnem letu 1930. 87 str. 16°.
186. **Šlibar Ljudmila:** Lepodržne vaje za mladino in ženo. V Ljubljani. Izdala in založila Belomodra knjižnica. Natisnila in opremila knjigo z bakrotiski po fotografijah, posnetih od Milke Martelanc po navodilu avtorice Delniška tiskarna. 1930. 48 str. + 3 l. bakrotiska. 8°.
187. **Teras Mavricij, P. O. Cap.:** Pri studencih zdravja in moči. V Ljubljani. Založila prodajalna K. T. D., prej Ničman. Jugoslovanska tiskarna. 1930. 196 + (IV) str. 8°.
188. **Terčelj Filip:** Mati uči otroka moliti. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. (Risbe izvršil slikar Josip Srebrnič.) 1930. 80 str. 8°.
189. **Verne Jules:** Rešeni! Slovenski povedal Gregor Hraštnik. Gorica. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna. 1930. 128 str. M. 8°.
190. **Vurnik Stanko:** Kmečka hiša Slovencev na južnovzhodnem pobočju Alp. Donese k studiju slovenske ljudske arhitekture. (Separatni odtis iz «Etnologa» IV, 1, 1930.) Ljubljana. 1930. Str. 30—71 + XIV tabel. V. 8°.
191. **[Wirgler Marija] psevd. Jezernik Marija:** Princeza Iza. Okrasil France Podrekar. Ljubljana. Izdala in založila Belomodra knjižnica. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. 1930. 127 str. 8°.
192. **Zakon o državni trošarini in Pravilnik za izvrševanje zakona o državni trošarini.** (Objavljeno v Službenem listu kraljevske banske uprave dravske banovine, kos 25. in 32. iz leta 1930.) V Ljubljani. Založila Sekcija Saveza finančne kontrole. Natisnila tiskarna «Merkur». 1930. 140 str. V. 8°.
193. **Zalaznik Albin:** Dvig uboge gmajne. Ljubljana. Izdala Kmetijska matica. Natisnili J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. 1930. 113 str. 8°.
194. **Zobec Ivo:** Kmetijska kemija. S 26 slikami in številnimi preglednicami. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Natisnila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu. 1930. (VIII) + 160 str. V. 8°.

TEHNIČNE NOVOSTI

Novosti na stavnem stroju Linotype. Mergenthalerjeva tovarna za stavne stroje, d. z o. z. v Berlinu, je izvedla nekaj ozira vrednih predelav in izboljšav, ki jih brez nadaljnega lahko označimo kot znaten napredek v tehniki stavnih strojev. Naj omenimo izmed najvažnejših n. pr. predelavo starega dvojnematičnega stroja Linotype. Ta stroj je dobil nov, bistveno izboljšan in poenostavljen razlagalnik. Oba razlagalnika sta uvrščena sedaj tako, da ležita drug nad drugim in ne več, kakor doslej, drug poleg drugega. Votlo kolo za prenos matic kakor tudi dovajalni trak sta odpadla. Maticice prehajajo z drugega dvigalnika, odnosno prenašalne ročice, v zgornji razlagalnik, iz tega na razvrščevalko za spodnji matičnik ali neposredno v razlagalnik za zgornji matičnik. Maticice za zgornji matičnik imajo, kakor doslej, spodaj zarezo, maticice za spodnji matičnik pa so brez nje. S tem, da sta razlagalnika postavljena drug nad drugega, kakor pri četveromatičniku, je razlaganje matic izredno enostavno in brez motenj. — Dalje je omembe vreden novi način predstavljanja matičnikov, pozabiti pa tudi ne smemo sedaj podaljšanih, trdnih dovodnih žlebnic pri izpadišču, ki

posegajo s svojimi konci v matičnik, a se pri predstavljanju matičnika vselej avtomatično odmaknejo. Princip spolnitve je četveromatičnik. Ta stroj se sedaj lahko dobavi kot trojnematičnik s tremi razlagalniki in se dá spolniti ne štiri matičnike s štirimi razlagalnimi mehanizmi. — Nekaj bistveno novega je okretljiva klaviatura. Ta novost bo prišla v dobro v enaki meri lastniku stroja Linotype kakor stavcu na njem. Slednjemu je treba le nekoliko odviti en sam vijak in celotna tipkalnica se dá z lahkoto okreniti na desno tako, da stoji popolnoma prosto. Vsi deli klaviature: sprednji kakor zadnji klaviaturni izsredniki, gumasta tulca, palice sprožilke, so izredno lahko dostopni. Za vzdrževanje in nego klaviature, ki je za brezhibno stavljenje prvi pogoj, je ta novost velike važnosti in pomeni že dolgo zaželeno olajšavo. — Tudi izbira črk se je s serijo Linotype-Neuzeit, z novo Ehrbar-Grotesk in Koch-Fraktur znatno pomnožila. — Vsem, ki se za omenjene novosti zanimajo, daje rade volje vsa pojasnila generalno zastopstvo Mergenthalerjeve tovarne Gutenberg-Haus Gebr. Geel, Wien, VII, Lerchenfelderstrasse 37.

VODNI ZNAK

Z vodnim znakom (franc. filigrane ali marque d'eau; angl. Watermark) se označujejo znamenja, vdelana v papir, ki so v svoji prosojnosti svetlejša ali pa tudi temnejša od barve papirja. Ta znamenja kažejo črke, letnice, monograme, grbe, živali, razne predmete ali kakršnekoli druge znake ali slike. Na sitkasti valjar (tudi Dandyjev ali oblikovni valjar imenovan) pritrdijo v papirnicah tako imenovani vodni znak, ki je ali iz medí ali trde lepenke ali cinka. Zbog tako pritrdjene črke, grba ali kakega drugega znamenja nastane na valjarju vzboklina, ki s pritiskom na nasprotni valjar povzroča, da se na vzboklem mestu papirna vlakna močnejše stisnejo in papir bolj ugladi. Ta uglajena mesta na papirju dajo vodni znak.

Vodni znak je neizbrisno znamenje, je varstvena znamka v papirju, ki nam jamči za kakovost papirja, nam označuje proizvajalca ali tudi naročnika. Izdelovanje tega znaka je staro, nekako iz leta 1300, torej iz dobe, ko še ni bil malone vsakdo več čitanju, in je bilo treba to, kar se danes dá predočiti s tiskano ali pisano besedo, označevati s sliko. Ta znamenja so bila takrat v obliki še preprosta, linearna. Ščasoma je postajala svetla črta bogatejša v obliki, razvijala se je in stopnjevala do kontrastov. Prvotna linearna oblika je tako postala plastična. Rokodelska izdelava je polagoma prehajala v umetniško ustvarjanje. Papirnat denar raznih držav iz 18. stoletja, ki je bil opremljen s prav okusnimi vodnimi znaki in je imel umetniško vrednost, nam to dovoljno potrjuje. K temu razvoju pa je seveda mnogo pripomogla tehnična zaščita denarja, katere glavni namen je bil, ne le otežiti, temveč sploh onemogočiti morebitne ponaredbe. Šele v drugi vrsti je prišla v poštev vrednota ter lepa in okusna izdelava denarja samega.

V začetku 19. stoletja se je umetniško izdelovanje vodnega znaka posebno razmahnilo. Vodni znaki iz prve polovice minulega stoletja niso bili le tehnično popolni, temveč zbog svoje dovršenosti naravnost presenetljivi. Zlasti slog empira, ki je bil za to umetnost posebno prikladen, je pričaral često umetnine klasične lepote.

Plakat 95 x 126 v petih barvah. Osnutek Kocijančičev. Offsetni tisk Jugoslovanske tiskarne.

Umetniško udejstvovanje omogočajo bistvo, oblika kakor vsebina vodnega znaka, ki je prav tako kakor tisk lahko nosilec in posredovalec estetskih vrednot. Zato je tudi navzlic mehanizaciji v papirni kakor tiskarski stroki obdržal svojo veljavo; izprememba je nastala samo v oblikovanju. Le nemška državna tiskarna je osnovala posebne delavnice za izdelovanje vodnega znaka po starih metodah in tako ne le ohranila, temveč celo poživila prejšnjo umetnost.

Vojna kakor tudi prva povojna doba izdelovanju vodnega tiska nista bili naklonjeni. V zadnjih časih pa se je, kakor nam pričajo razne razstave, ta umetnost zopet znatno poživila. Pa saj nudita kvalitetni in luksuzni tisk vodnemu tisku široko polje, ki bi ga bilo treba le še izorati. Že v sami blagovni varstveni znamki imata knjižna in papirna industrija tisočero možnosti zato. Umetniško izdelan vodni znak zviša vrednost papirja in s tem tiskovine, zavaruje njeno pristnost in ustali ceno. Večje založbe kakor tudi tiskarne bi storile prav, ako bi označevale svoje izdelke z vodnim znakom.

RAZSTAVA IZDELKOV TISKARSKIH VAJENCEV

Grafična šola v Ljubljani, to je obrtno-nadaljevalna šola za tiskarske vajence s posebnim strokovnim poukom, je priredila letos od 24. do 30. junija razstavo del svojih učencev, ki je jako dobro uspela in pokazala prav uspešno šolo.

Profesorji na grafični šoli so: Vodja šole dr. Pirjevec Karel, ki poučuje računstvo; profesor dr. Rupel Mirko, ki poučuje slovenščino in srbohrvaščino; profesor Šantel Saša, ki poučuje risanje; profesor Tominc Ivan, ki poučuje nemščino, in naslednji strokovni učitelji: Badiura Metod za kemigrafe, Čemažar Josip za litografe, Dachs Maks za strojnike, Matičič Ivan za stavce.

V razstavnem odboru so bili: Hrovatin Makso, Čemažar Josip, direktor Pirjevec Karel, Šantel Saša, Šubic Mirko, Badiura Metod, Jakhel Emil, Štrukelj Franc, Kosem Drago, Trpin Janko in Gladnik Stanko.

Razstavilo je 60 vajencev, in sicer 26 stavcev, 2 kemigrafa, 3 bakrotiskarji, 16 strojnikov, 5 litografov, 4 pretiskarji in 4 litografski strojniki.

Razstavo je posetilo okoli 3500 obiskovalcev.

Ob priliki te razstave so posebna razsodišča ocenila razstavljene izdelke in določila za posamezne razstavjalce naslednje nagrade:

Častno nagrado je dobil vajenec Pukl Mirko, bakrotiskar (Delniška tiskarna).

Prvo nagrado sta dobila Lajevec Ivan, stavec (Učiteljska tiskarna), in Pečan Anton, stavec (Blasnikova tiskarna).

Drugo nagrado so dobili: Kolarič Evgen, kemigraf (Jugoslovanska tiskarna), Jurač Josip, strojnik (Mohorjeva tiskarna), Tomšič Anton, litograf (Jugoslovanska tiskarna), Dvoršak Slavko, stavec (Cirilova tiskarna), Turk Miroslav, litografski strojnik (Jugoslovanska tiskarna), in Beranek Henrik, litograf (Blasnikova tiskarna).

Tretjo nagrado so dobili: Majntinger Leopold, kemigraf (klišarna Grafika), Polutnik Jakob, stavec (tiskarna Merkur), Milavec Stanko, strojnik (Jugoslovanska tiskarna), Blokar Stanko, stavec (tiskarna Slovenija), Maver Franjo, stavec (tiskarna Brata Rodè in Martinčič), Zupančič Franc, stavec (tiskarna Grafika), Krošelj Rado, stavec (Jugoslovanska tiskarna), Dovžan Maks, strojnik (Delniška tiskarna), Jurkovič Boris, litograf (Čemažar in drug), Vaupotič Silvester, stavec (Narodna tiskarna), Čeč Bruno, stavec (Jugoslovanska tiskarna), in Keržišnik Niko, pretiskar (Čemažar in drug).

Risarski izdelki so bili posebej nagrajeni, in sicer so dobili nagrade naslednji učenci I. letnika: Pohvalno priznanje: Krošelj Rado, stavec (Jugoslovanska tiskarna), in Jurkovič Boris, litograf (Čemažar in drug); priznanje: Dolhar Josip, bakrotiskar (Delniška tiskarna), Trobevšek Vlado, lito-

grafski strojnik (Saturnus), in Jeločnik Ivan, strojnik (tiskarna Hrovatin). V II. letniku: Pohvalno priznanje: Lajevec Ivan, stavec (Učiteljska tiskarna), Boštjančič Fran, stavec (Zadružna tiskarna), Gale Stanko, stavec (tiskarna Gale), in Abe Stanko, litograf (Saturnus); priznanje: Čeč Bruno, stavec (Jugoslovanska tiskarna), Pečan Anton, stavec (Blasnikova tiskarna), Kmetič Miha, stavec (Delniška tiskarna), Tomšič Anton, litograf (Jugoslovanska tiskarna), Beranek Henrik, litograf (Blasnikova tiskarna), Pukl Mirko, bakrotiskar (Delniška tiskarna), in Turk Miroslav, litografski strojnik (Jugoslovanska tiskarna).

Za prireditvev je izdal razstavni odbor poseben plakat, za katerega je razpisal med svojimi učenci, odnosno vajenci, posebne nagrade in so bili osnutki za plakat nagrajeni naslednje: Prvo nagrado je dobil Tomšič Anton, litograf (Jugoslovanska tiskarna), drugo nagrado Krošelj Rado, stavec (Jugoslovanska tiskarna), tretjo nagrado pa Čeč Bruno, stavec (Jugoslovanska tiskarna). Pohvalno priznanje so dobili: Abe Stanko, litograf (Saturnus), Beranek Henrik, litograf (Blasnikova tiskarna), Sterle Maks, litograf (Čemažar in drug), Krajšek Janko, stavec (Mariborska tiskarna), Dvoršak Slavko, stavec (Cirilova tiskarna), Pečan Anton, stavec (Blasnikova tiskarna), Herman Marijan, stavec (Mohorjeva tiskarna), in Jeločnik Ivan, strojnik (tiskarna Hrovatin).

Kakor že omenjeno, je razstava pokazala mnogo lepega, v nekaterih strokah celo nepričakovanega. Šola pa je s to razstavo dokazala svojo višino in svojo odlično zmožnost.

FOTOGRAFIJA

Jesen.

Pozna jesen ne daje fotografu preveč prilik za udejstvovanje. Vsa priroda se pripravlja k zimskemu počitku in je v tem stanju navidezno prav nezanimiva in dolgočasna. Večidel je tudi listje že pobral in raznesel veter. Polja so pusta — drevesna debla štrle mrko v megleni dan. Nikakih znakov življenja ni videti. Kje naj torej fotograf išče svojih predmetov? Toda to mrtvilo je le dozdevno.

Pač, marsikaj je ostalo živo in lepo. Ob vodi: Gladina vodá je v brezvetrovju posebno lepa, kadar se preko nje raztezajo dolge sence zadnjega ali poznega sonca. In tudi gozdni rob je zanimiv, kadar imaš sonce pred seboj in ti sence padajo vprek in navpik. Koliko študija zahteva tak »pogled na polje«. In vse one prijazne slike iz življenja živali, če si dovolj spreten — pa otroci, ki beže iz šole domov in uganjajo svoje burke —, pa ljudje pri delu.

A komur le ni za deželo — ostani v mestu! Saj imamo tu kostanjarje in v Ljubljani prekrasno

meglo. Imamo prečesto lesketajoč asfalt in v njem zrcaljenje in razgibane sence. Še noč ima svojo moč in brleče luči so sila lepe celo brez iluminacije. Na širokih cestah pa pozor pred avtomobilskimi reflektorji; je že treba izprožilo prijeto z rokavico.

In če tudi to ni po okusu, saj imamo vendar že staro, a še novo moderno predmetnost. Tu so neizčrpna polja — vsa elementarna pravila perspektive, razmerja in drugo je nevažno —, strel v slepo in dovršeno delo v temnici, pa bo. Kdo bi si belil glavo. Utemeljitev itak nihče ne bo razumel.

Ko pa pade prvi sneg, bo deca pisala po šolah o njem — in naše kamere.

Posnetek ob luninem svitu.

Zanimivo a nekoliko težavno udejstvovanje. Prvi pogoj je seveda jasna, brezvetrna noč. Osvetljevanje traja glede na jakost leč, n. pr. pri zaslonki F 9 okrog 20 do 30 minut, dočim zadostuje pri zaslonki 2-8 ali 3 že nekaj minut. Posnetke pri lunini svetlobi s prilično dobro risbo dosežemo, ako smo izbrali za posnetek prehod večernega mraka v popolno noč. Kot glavni motiv naj rabi svetlo, visoko zidovje, ulica ali pa tudi prosto stoječa visoka drevesa. Luna naj nikakor ne bo v okviru slike! Ako pa hočemo v sliki imeti tudi njo, tedaj sta potrebna dva posnetka. Najprej pravi motiv posnetka in potem še enkrat luno. Sicer bi luna v sliki ne bila okrogla nego podolgovata. Za drugi posnetek lune vzemi približno eno minuto. Plošča naj se razvije radi čimboljše risbe v prav redkem razvijalu.

Iz slabega — dober negativ.

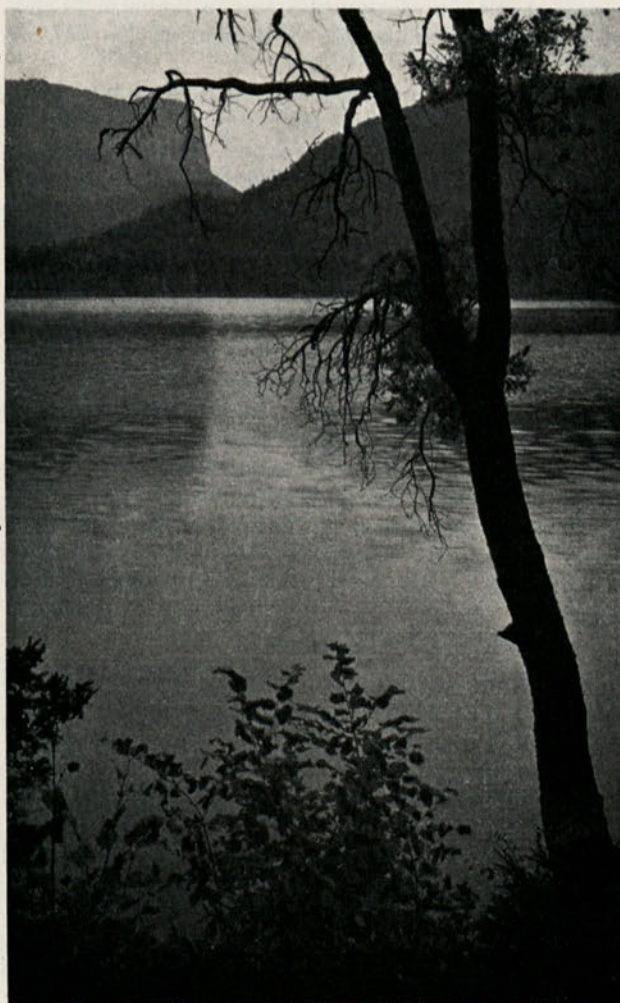
Zgodi se, da negativ, katerega smo radi pomanjkljive čistoče ali gostote ojačili ali oslabili, namesto zboljšamo, popolnoma skvarimo. Da se temu izognemo in pa da dosežemo brez oslabljenja ali ojačenja boljši uspeh, napravimo od negativa najprej diapozitiv in od tega nov negativ v zaželeni gostoti. S tem postopkom dosežemo znatno več kot z drugimi sredstvi. Pri tem imamo možnost, da z izdelavo diapozitiva kakor tudi pri

novem negativu z osvetljevanjem, razvijanjem ter z izbiro občutljivega negativa bistveno vplivamo na kakovost novega negativa. Tudi je bistveno, da pri tem postopku ohranimo original — v nasprotju z ostalimi izboljševalnimi načini — povsem neokrnjen.

Naglo sušenje negativa z alkoholom.

Alkohol je priljubljeno sredstvo za hitro sušenje negativa. Večkrat zlasti začetnik nikakor ne more dočakati, da bi se negativ osušil, zgodi se pa tudi, da je pozitiv tako nujno potreben. V ta namen položimo mokro ploščo v alkohol (95° ali več), kjer naj ostane pet do deset minut. Ko vzamemo ploščo iz kopeli, naj se najprej dobro odteče, nato šele jo postavimo na stojalo, ki pa ne sme biti na preveliki toploti, kajti sicer nastanejo belkasti madeži. Bolje je tedaj za naglo sušenje uporabljati metilni alkohol, v katerem naj ostane mokra plošča pet minut, a jo zatem v nadaljnjih petih minutah popolnoma osušimo nad vročim štedilnikom ali plinskim gorilcem. Že deloma osušene plošče ne sušimo z alkoholom, ker bi sicer nastale pregoste črte na emulziji.

J. M. K.

JEZIKOVNO REŠETO

UREJUJE DR. KOLARIČ RUDOLF

Gospa profesor, gospodična suplent.

Srbi so v poslednjem času zagnali močan ropot proti prevelikemu tujkarjenju, zlasti pa proti neverjetnemu pačenju v svojem jeziku. Tako podarjajo predvsem, da se pišočé občinstvo sploh in tudi sicer priznani pisatelji vse premalo brigajo za čistost svojega izraznega sredstva, da nimajo nobenega jezikovnega čuta in si ga tudi ne gojijo. Zato so napovedali obširen in oster boj najrazličnejšim jezikovnim izrodkom in tujerodnim spakam; zahtevajo obenem, da morajo pisatelji pisati vselej le v duhu srbskohrvatskega jezika.

Za duh svojega jezika se tudi Slovenci vse prelo brigamo. To mi kaj jasno pričata v naslovu navedeni napaki, ki se posebno zadnja leta močno širita.

Zašli sta celo v letna poročila nekaterih slovenskih srednjih šol in s tem dobili skoraj nekakšno uradno veljavo. A posebno šolska izvestja bi morala, kar se jezika tiče, biti vzorna. Le žal, da niso!

Če torej čitam po naših izvestjih: *gospa profesor ali gospodična suplent*, si nikakor ne morem misliti, da bi gospod, ki tako piše, ne vedel, da se morata dva, tako rabljena samostalnika vselej skladati v *spolu*, sklonu in številu, marveč mi je očitno, da zgolj suženjski prevzema srbsko, prav tako napačno in bedasto obliko: *gospoda profesor, gospodica suplent*.

Le zakaj ne bi pisali po domače, ki je za čuda lepo in prav in se nihče ob tem ne bo spotikal?

Kako naj potem v razredu še učim gornje pravilo o skladnosti v *spolu* itd., ko mi dijak lahko vsak trenotek s polno upravičenostjo zabrusi: Saj je celo v šolskem izvestju tako! A Slovenci imamo svoj duh jezika, svoje jezikovne zakone, po katerih pišemo svoj lepi jezik, ki dostojno časti *gospo profesorico* in tudi *gospodičnino suplentki* ali *suplentinjine* kratki niene časti.

Kč.

Polčevelj.

V nekem oglasu sem pogosto čital: Rumeni polčevelj. Polčevelj za živahne dečke. Izdelana(!) iz dobrega boksa v kostenjevi(!) barvi.

To je že naravnost nesramno norčevanje in mrcvarjenje slovenščine s strani trgovcev, zlasti tujcev.

Nizki čevelj naj se sedaj imenuje *polčevelj* samo zato, ker pravi Nemec «Halbschuh». Prevajavec takih oglasov naj se najprej nauči slovenščine, da bo vedel, da je čevelj pri nas moškega spola, da je torej *izdelan*, in da je barva pri nas *kostanjeva*.

Kč.

Zakuska.

Kaj pogosto čitam v poročilih o kakih prireditvah ali sprejemih, da je bila gostom prirejena *majhna zakuska*. Mnogi čitatelji te rusko-srbske besede ne razumejo; tudi jaz ji nisem vedel točnega pomena, dokler si je nisem poiskal v slovarju. Ker je torej večini naših čitavcev nerazumljiva, zato je nepotrebna. Preprosti Slovenec bi rekel, da so gostom postregli z *majhnim prigrizkom*, ali še rajši: da so gostom priredili *majhno južino*.

Kč.

Za mal denar vas oblečemo.

Tale stavek in pa stavek: «*Mal* (položi) dar domu na oltar», srečamo poslednje čase kaj pogosto po naših listih. Drugi straši že nekaj desetletij na škatlah vžigalic, ki se prodajajo v korist Ciril-Methodove družbe. Pred časom pa sem čital tudi: «*Mal* požar na beograjskem kolodvoru.»

Kaj je tukaj napačnega? Pridevnik *mal* i ima samo določno obliko (t. j. -i na koncu); nedoločna oblika pa se glasi samo *majhen*, *majhna*, -o in nikoli: *mal**. Ker je v gornjih primerih po smislu in stavčni rabi potrebna nedoločna oblika, zato se glasijo primeri pravilno le: *Za majhen denar vas oblečemo*. — *Majhen* dar (položi) domu na oltar. — *Majhen* požar na beograjskem kolodvoru.

Kč.

Šiška bo sedaj trdneje povezana z Ljubljano.

Od srca sem se nasmejal, ko sem le-to čital. Da je žito v snope povezano, obleka v culo; da se je tisti mož, ki ga je po trebuhu zvijalo, z vrvmi povezal, da ga ne bi razneslo, in pod. razumem; da je pa sedaj Šiška z novim tramvajem, ki gre skozi ravni črti vedno v isto smer, z Ljubljano povezana, to mi pa ne gre v glavo. Glagol *povezati* ima namreč za svoj bistveni pomen: v obliki kroga kaj s čim obdati in zvezati. Naslovni stavek bi bil torej deloma lahko pravilen samo v primeru, da bi bile vse okoliške vasi z Ljubljano obdane z okrožno tramvajsko progo. V Šiško pa vodi le ena sama direktna proga, ki veže kraj z Ljubljano in je potemtakem Šiška sedaj trdneje *zvezana* z Ljubljano.

Kč.

Cestno-policijski red.

Logično sklepaš iz tega naslova, da imamo posebno vrsto policije, ki jo imenujemo «cestno policijo» in red se nanaša na to policijo. Pa je drugače. Mišljen je ne *policijski*, temveč *cestni red*, ki je zaradi tega, ker čuva nad njim policija, tudi *policijski*. Če morajo za označbo tega reda biti baš tri besede, potem je pravilno samo: *Policijski cestni red*.

M. A.—č.

* Oblika *mal* je nastala po naliki oblik *lep* : *lepi* : *lepa* : *mladi* : *mlad*, in to samo v knjižnem govoru. Preprosto ljudstvo še točno loči *mali* od *majhen*.

Predno ali preden.

Za to besedo si ljudje v poslednjih letih nikakor ne vedo sveta, kako bi jo prav pisali. Prav pa je treba pisati le **preden**. Beseda se glasi v stesl. **prêd-nê** in je prvotni pridevnik (sestavljjen pač iz predpone **prê-** in samostalnika **d-nê** 'dan'; slično se rabi danes v narečjih pa tudi v knjigi novejša tvorba **prej ta dan**, ki je v svoji obliki za moški spol postal prislov.) Oblika **predno** je samo pisna in je nastala po naliki prislovov **pridno k** pridevniku **priden** in **pod**. Kč.

Spotakniti se ali spotakniti se.

Beseda ni morda sestavljena s predlogom **s pod**, ki je vsekako vplival na pisavo z **d**, temveč se je prvotno glasila **s-pot-ak-niti se**, kjer sta **s-** in **-po-** predloga, koren **t-k-** (**n-q-ti**), oziroma sedanjí slovenski glagol **tek-niti** pa je isti kot v besedah: **iztek-niti**, **pretek-niti**, **zatek-niti** itd. ter soroden češkemu **pot-kati** 'srečati'.

Prav je torej le: **s-pot-ek-níti se** (polglasnik **e** = **ə** tukaj ni naglašen, zato ostane nespremenjen), **s-pot-ák-nem se** (**ə** preide v **á**, ker je naglašen), **s-pot-ek-níl sem se** itd. Kč.

Vskipeti, vstrepetati, vsklikati i. p.

Tako često čitam napisane te in podobne sestavljenke. Toda začetni neločljivi predlog se glasi in piše pravilno samo **vz-**, torej: **vztrepetati**, **vzskipeti**, **vzsklikati i. p.** — Pomeni pa ta predlog neko premikanje navzgor (n. pr. **vzdigniti**, **vzpeti se**, **vzhajati**) ali začetek premikanja (n. pr. **vznemiriti se**). Predlog **vz-** se je v nekaterih primerih radi lažje izgovorjave obrusil v **z-** (pred zvonečimi soglasniki) ali v **s-** (pred nezvonečimi soglasniki). Odtod izhajajo dvojne oblike, kot **vzdramiti**: **zdramiti**, **vzglavje**: **zglavje**, **vzpored**: **spored**; enako tudi **strepetati**, **skipeti** itd., kjer se je **z** pred nezvonečim **t**, oziroma **k**, itak moral priličiti v **s**. Zato so naslovne oblike zgolj pisne kontaminacije, ki jih živi jezik nima. Nastale so pa iz nepoznanja slovnice. Kč.

Nekaj časopisnih naslovov.

«Smrt priljubljenega župnika v hudi vročini.» Navadno pravimo, da smrt doleti človeka v Savi, v morju, v jezeru, v postelji, v ognju in pod. Če pa je huda vročina vzrok njegove smrti, pa pravimo, da je umrl **zaradi** hude vročine.

«Oproščen zaradi sinove smrti.» Ko čitam ta naslov, si predstavljam, da je bil nekdo zaradi nekega kaznivega dejanja pred sodniki, pa mu je umrl sin in zaradi tega se je sodnikom tako smilil, da so ga oprostili. Pa ni tako. Nekdo je ubil svojega sina, pa je bil zaradi okolnosti, v katerih je uboj izvršil, oproščen. Naslov bi bil torej pravilen n. pr. «Oproščen ubijalec svojega sina.»

M. A.—č.

DROBIŽ

200 let bo poteklo letos, odkar je zagledal v obliki tako imenovanih Učenih člankov luč sveta feljton (feuilleton = listek ali podlistek). Oživotvorila sta ga hamburški «Unpartheyischer Correspondent» z zgoraj imenovanimi članki in haleški «Intelligenzblatt» s svojim Poučnim delom leta 1731. Podlistki prvega so bila književna poročila, ki so prinašala pregled o znanstvenih novostih na knjižnem trgu, drugega pa poučno in zabavno štivo, namenjeno širšim slojem. Časopisi 17. stoletja so bili do tedaj le nekaki poročevalni listi, ki so poročali v glavnem o vojnih doživljajih, političnih kupčijah in uimah. Obe vrsti tega podlistka sta izhajali vzporedno do leta 1800. V tem letu je bil učeni ali znanstveni podlistek na korist zabavnega potisnjen v ozadje. Iz tega se je polagoma razvil romantični, ki so se mu pridružile še gledališke kritike, tako da se je takratna doba podlistka nekako ujemala z današnjo. Francoska revolucija 1830. in revolucija 1848. pa sta spolitizirali ljudstvo in z njim seveda tudi časopisje. H koncu revolucijske dobe 1848./49. je podlistek skoraj da zamrl. Po revoluciji, ko so se duhovi pomirili, je nastala zanj nova doba. Podlistek tega časa moremo najprimerneje imenovati meščanski. Osvojil si je namreč vse panoge kritike, ustvaril tako imenovani časopisni esej in bolj in bolj uvajal časopisni roman. S tem v najožji zvezi pa je listek «pod črto». Vzporedno z nastajanjem velikih modernih dnevnikov se je preobrazil tudi feljton. Dandanes prevladuje v časopisju če že ne izrazit podlistek, pa vsaj feljtonistična oblika.

IZRAZOSLOVJE

SESTAVLJA FRAN SAVINŠEK

barva, prstena — Erdfarbe

smolnata — Teerfarbe

barvilo, barvina — Farbstoff, Färbemittel

barvitost (izdatnost barve) — Farbkraft

belilo, cinkovo — Zinkweiss

proseвно (transparentno) — Transparentweiss, Tonerdehydrat

stanovitno (permanentno) — Permanentweiss «Blancfixe»

titanovo — Titanweiss

bročast — krapp

cedilo, srkalno — Saugfilter

cian — Zyan

čreslovina — Tannin

gmota za čiščenje plina — Gasreinigungsmasse

gošča — Niederschlag, Sediment

kisik — Sauerstoff

krom, barvik — Chrom

lužnica, prvotna — Mutterlauge

lužnik — Alkali

mešalo — Rührwerk

mešanje barv (druge z drugo) — Verschneiden der Farben

modril — Indigo

natron, solik — Natron

nespojliv (z drugimi snovmi in brez učinka nanje) — indifferent

nespojljivost — (chem.) Indifferenz
 oborenje — (chem.) Fällern
 oborilo — Fällungsmittel
 oborina — Fällung
 oboriti — fällen; oborèn — fällbar; oborjen — gefällt
 obornost — Fällbarkeit
 okis — Oxyd
 svinčeni — Bleioxyd
 železni — Eisenoxyd
 okisec — Oxydul
 olje, katranovo — Teeröl
 oljilnik — Öler
 oljnica — Ölkanne
 ovóza — Schleife
 plin ogljikovega vodika, težki — Schwerekohlenwasserstoffgas
 plotica, sépija, (črnorjavo barvilo) — Sepia
 pomikalec za pole — Bogenschieber (am Einlege-tisch)
 prekis — Superoxyd
 prilepka — Klebemarke
 priseski (pri vlagalniku) — Sauger (beim Anlege-apparat)
 proseven — lasierend, durchscheinend, transparent
 prosevnost — Transparenz
 ravnalnik za pole — Bogengeradeleger (am Aus-legetisch)
 rdečica, svinčena (súrik) — Mennige
 rdečilo, angleško — Englischrot
 lakasto — Lackrot
 permanentno — Permanentrot
 rumenica, zemeljska — Ocker
 rumenilo, kromovo (barvikovo) — Chromgelb
 runjav — rauh (Papier)
 saje — Russ
 plámenske — Flammruss
 plinske — Gasruss
 svetilčne — Lampenruss
 sépija, plotica — Sepia
 sladkor, svinčeni — Bleizucker
 slika, lepljiva — Abziehbild
 sol — Salz
 krvnolužna — Blutlaugensalz
 lužna — Laugensalz

rdeča krvnolužna — Ferrizyankali, rotes Blutlaugensalz
 železna — Eisensalz
 železnega okisa — Ferrisalz, Eisenoxydsalz
 železnega okisca — Ferrosalz, Eisenoxydulsalz
 žolta krvnolužna — Ferrozyankali, gelbes Blutlaugensalz
 stanovitne barve (biti) — lichtecht
 strgalo — Farblinal
 stroj, precejalni — Filterpresse
 súrik — Mennige
 svetilnost — Leuchtkraft
 števec za pole — Bogenzähler
 topilnik — Schmelztiegel
 usedlina — Niederschlag
 usuševanje (barve) — Eindicken (der Farbe)
 uvoj — Einschlag
 višnjevca — Lapis Lasuli, Lasurstein
 vlagalnik — Anlegeapparat, Bogenanleger
 zalit (tisk) — verschwommen
 zaliti, zalivati — tonen (Farbe)
 zapiralo, vtikalno — Bajonettverschluss
 zapora — Verschluss
 zaslonka — Blende
 zgoščevalec, kompresor (zračni, plinski) — Kompressor (Luft-, Gas-)
 zvodeneti, spojiti se z vodo — Ins-Wasser-Gehen (Farbe)
 žariščnica — Brennweite
 žlebilo — Hohleisen

Reinhardt-Rationell

je idealen vlagalnik za vsak tiskalni stroj,
preprost v sestavi in lagoten v stregi

Marathon

je idealen vlagalnik za vsak offsetni stroj,
zgibalni stroj itd.

Največja natančnost in preprostost
G. E. REINHARDT, LEIPZIG S3/126 k
 Tiskarske potrebščine Reinhardt / Črtalni stroji Reinhardt

Zopet znatne in pozornost vzbujajoče novosti na stroju

L I N O T Y P E

Nanovo predelan dvojnوماتičnik LINOTYPE z novim, poenostavljenim in izboljšanim razlagalnikom

Trojnوماتičnik LINOTYPE s tremi razlagalniki; stroj se dá predelati v četveromatčnik s štirimi razlagalnimi mehanizmi

Nova okretljiva klaviatura prinaša zaželeno olajšavo pri negi gumastih valjev, palic sprožilic kakor tudi klaviaturnih izsrednikov.

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL, WIEN VII
 LERCHENFELDERSTRASSE 37 BRZOJAVKE: LINOGEEL

M. Scholz, Zagreb, Jurjevska ul. 25 a
 M. K. Ilkić, Beograd, Zadarska ul. 8

«PAPIROGRAFIJA»

D R U Ź B A Z O. Z.

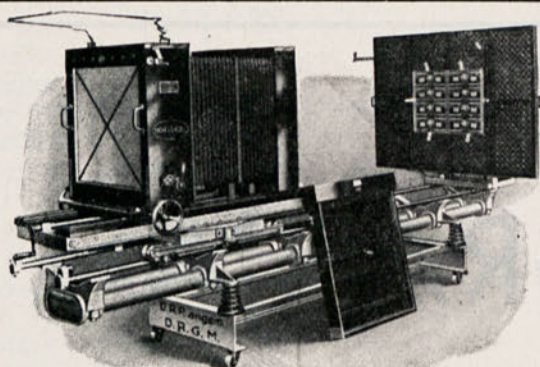
L J U B L J A N A

GOSPOSVETSKA CESTA 10

PRODAJA PAPIRJA NA DEBELO

STALNA ZALOGA VSEH VRST PAPIRJA

KONKURENČNE TVORNIŠKE CENE

HOHLUX 30

je v vsakem pogledu zanesljiv reprodukcijski aparat (patent) velike zmogljivosti.

Risálnik v novi patentirani izvedbi.

Najboljše precizijsko delo.

Jako zmerne cene.

HOH & HAHNE, LEIPZIG - W 35

tvornica fotografskih aparatov in strojev ter strokovna poslovalnica za celotno reprodukcijsko tehniko.

Zastopstvo: CHROMOS, d. d., Beograd — Zagreb

SCHELTER & GIESECKE A.-G.

Tvornica za tiskarske stroje

LEIPZIG C 1

Graditeljica znanih strojev WINDSBRAUT, ki tiska s hitrostjo do 3600 izvodov na uro. Mali tiskalni stroji PHONIX za običajni tisk, vzbočeni tisk, izsekavanje, žlebnjenje, narezavanje. Črke, črte iz medi, potrebščine za izsekavanje. Črke imajo v sebi kar največji odstotek bakra, so zato jako odporne.

Glavno zastopstvo:

Chromos, d. d., Ljubljana, Zagreb, Beograd

FRANZ WALDMANN

TOVARNIŠKA ZALOGA PAPIRJA

WIEN IV., BRUCKNERSTRASSE 6

BOGATA ZALOGA VSEH VRST PAPIRJA V RAZNIH VELIKOSTIH IN DEBELINAH BARVISTI IN OVOJNI PAPIRJI POSNEMALNI PAPIRJI IN PAPIRJI ZA RAZMNOŽEVANJE PLATNO ZA KNJIGOVEZE

Dresden-Leipziger Schnellpressenfabrik, A.-G. / Goswig

Vodeča in največja tvornica strojev za offsetni in običajni tisk na evropski celini. Graditeljica slovečih strojev **Planeta**, **Planeta Rapid**, **Planeta fixia** in drugih v vseh velikostih.

G l a v n o z a s t o p s t v o :

Chromos, d. d., Ljubljana, Zagreb, Beograd

LIPA MILL

TOVARNA KUVERT IN KONFEKCIJA PAPIRJA

ZAGREB, Maksimirska cesta 10

Telefon 6-37 **KUVERTE** Telefon 6-37

navadne, trgovske, službene, denarne
iz platnenega papirja posebne veli-
kosti izdelujemo v roku osmih dni

PISALNI PAPIR

v mapah in škatelah od najcenejšega izvoznega do najfinišnega modernega blaga,
posetnice, poročna oznanila, trgovske knjige, registre, beležnice, vzorčne
knjige, zvezke, osmrtnice, note itd.

KARL FUNDER

TVORNICA PAPIRJA IN LESE-
NINE, LESNA INDUSTRIJA
ČRESLARNICA

MOLBLING

POŠTA TREIBACH-ALTHOFEN, KOROŠKO, AVSTRIJA

JOSEF LÖWIT, WIEN

IX. KOLINGASSE 4

*

UMETNO USNJE

KNJIGOVEŠKO PLATNO

PLATNO ZA VEZAVO POSLOVNIH KNJIG

SIEGWERK INDUSTRIE-GESELLSCHAFT

M. B. H.

SIEGBURG, RHEINLAND

dobavlja barve za tisk iz izdolbenine
za vse vrste tega tiska v svetovno
znanih, povsod priznanih kakovostih

ZDRUŽENE PAPIRNICE VEVČE, GORIČANE IN MEDVODE D. D. V LJUBLJANI

NAJVEČJA PAPIR PROIZVAJAJOČA
INDUSTRIJA V KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

GLAVNO ZASTOPSTVO IN SAMOPRODAJA V SLOVENIJI

KASTELIC & DRUG, LJUBLJANA

TRGOVINA S PAPIRJEM NA VELIKO ALEKSANDROVA CESTA 9

BRZOJAVI: KASTELIC DRUG LJUBLJANA

TELEFON 21-50

«CHROMOS»

D. D.

Tvornica grafičnih barv, firnežev, mase
za valjarje, regalov in ostalih potrebščin

TVORNICA S A M O B O R

Z A G R E B

Frankopanska ulica 12

Telefon 5955

B E O G R A D

Topličin venac 4—6

Telefon 4108

LASTNA TVORNICA

za izdelovanje regalov in omar za
črke kakor tudi vseh vrst lesenega
pohištva za tiskarne

SKLADISČA:

Maks Dachs
Ljubljana
Prule 23

Petrović & Comp.
Sarajevo
Koroščevo ulica 15

Jakša Szekler
Osijek I.
Anina ulica 8

GLAVNA ZASTOPNIŠTVA

največjih in najbolj slovečih ave-
tovnih tvornic za celotno grafično,
knjigoveško in kartonažno industrijo

BOGATA ZALOGA

vseh potrebnih pomožnih sredstev
za tiskarne, litografije, offset, knji-
goveznice in kartonaže

ZAHTEVAJTE PONUDBE IN PRORAČUNE